

Ирина Дамјанов
(Висока школа струковних студија за
образовање васпитача, Нови Сад)

Изворни научни рад
УДК: 811.163.41'373"17"
DOI 10.19090/prj.2020.51.89-126

ИМЕНИЧКА ЛЕКSIKA РУКОПИСА УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ *ПРИЧЕ О БОЈУ КОСОВСКОМ*¹

САЖЕТАК

У овом раду се анализира именичка лексика Рукописа Универзитетске библиотеке *Приче о боју косовском*. Рукопис је настао у првој четвртини 18. века, а писан је српским народним језиком, са малобројним наносима из српскословенског језика. Анализа грађе обухватила је анализу порекла лексике, творбenu анализу, семантичку класификацију твореница и анализу парадигматских односа. На послетку смо, коришћењем лексикографских извора, испитивали присуство и позицију анализираних лексема и њихових значења у савременом српском језику. Ово истраживање спроведено је у циљу представљања целокупне слике о именичкој лексици Рукописа као репрезента дела лексике српског језика с почетка 18. века. Такође, циљ рада је и поређење овог дела синхронијске структуре српског језика 18. века са савременим језиком. У прилогу на крају рада дат је речник свих испитиваних лексема, у којем је уз сваку одредницу дата потврда из Рукописа.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: лексичка анализа, именичка лексика, српски народни језик, 18. век, Прича о боју косовском, Рукопис Универзитетске библиотеке.

¹ Овај прилог представља уобличену верзију семинарског рада насталог у оквиру активности за предмет Лексиколошко и лексикографско проучавање савременог српског језика, на докторским студијама Језика и књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду. Семинарски рад настао је под менторством проф. др Душанке Вујовић.

1. Увод

1.1. Предмет и циљ рада

Предмет овог рада је именичка лексика Рукописа Универзитетске библиотеке *Приче о боју косовском*. Рукопис је настао у првој четвртини 18. века (1715–1725), а писан је српским народним језиком, са ретким наносима из српскословенског језика.

Подстакнути недостатком темељног истраживања српске народне лексике овог периода, овим радом намеравамо да представимо целокупну слику о именичкој лексици Рукописа као репрезенту дела лексике српског језика с почетка 18. века. Имајући у виду то да је својство сваког лексичког система да се непрекидно мења и богати (Грковић-Мејџор 2001: 24), крајњи циљ нам је поређење овог дела синхронијске структуре српског језика 18. века са савременим језиком.

1.2. Грађа и методе рада

Грађа за овај рад ексцерпирана је из речника Рукописа Универзитетске библиотеке *Приче о боју косовском*, у ком су обрађене све лексеме потврђене у Рукопису, како пунозначне тако и непупозначне.² Ексцерпирани су 232 именице са свим потврђеним значењима. Издвојене су све именице сем антропонима и топонима с обзиром на то да за крајњи циљ нашег истраживања њихова анализа не пружа релевантне информације.

У прилогу је дат речник свих анализираних именица (232 именичке речничке одреднице). Овај речник представља део речника који је служио као извор за грађу.

Структура речничког чланка подразумева следеће елементе: 1) одредницу; 2) граматичку информацију (уз морфолошке облике и морфофонолошке алтернације на појединим местима); 3) дефиницију; 4) потврду за свако значење (са подацима о броју странице и реда); 5) вишечлане лексичке јединице и изразе чији један од чланова има статус одреднице (под ознаком изр.).

² Овај речник смо урадили у склопу активности за предмет Историјска семантика и лексикологија, у оквиру докторских студија на Филозофском факултету у Новом Саду. Речник је састављан под менторством проф. др Јасмине Грковић-Мејџор.

Значења су тумачена према контекстима потврђеним у Рукопису. Различита значења полисемичних лексема обележавана су арапским бројкама, а при њиховом навођењу тежило се њиховој хијерархизацији према примарности значења.

Дефиниција подразумева еквивалент из савременог српског језика, као и описну дефиницију или синониме који су дати у загради. Дефиниције су преузимање, уз извесне измене, из следећих речника: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (RJAZU), *Речник српскохрватскога књижевног језика* (РМС), *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ), *Старословенски речник* (СС), *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Skok 1971–1973), *Rečnik turcizama* (Otašević 2009) и *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku* (Škaljić 1966).

Анализа грађе обухватила је неколико фаза: 1) анализу порекла лексике; 2) творбену анализу; 3) семантичку класификацију твореница с циљем утврђивања везе творбених основа и форманата са семантиком твореница; 4) анализу парадигматских односа.

При семантичкој анализи служили смо се значењима наведеним у речнику, а у случајевима када је у раду било потребно бележити различита значења полисемичних лексема, то смо чинили тако што смо уз лексеме писали бројеве под којима су та значења дата у речнику.

На крају смо поредили ексцерпирану именичку лексику са стањем у савременом језику, при чему су коришћени РМС и РСАНУ.

1.3. О *Житију кнеза Лазара (Причи о боју косовском)* и Рукопису Универзитетске библиотеке

Житије кнеза Лазара (познато у науци под називом *Прича о боју косовском*) састављено је крајем 17. или почетком 18. века на југу, у Боки Которској и Црној Гори. Протограф овог дела није сачуван, али је познато 36 рукописних варијанти овог текста, које су настајале од почетка 18. до средине 19. века на широком простору – од Боке Которске и Црне Горе до Москве, Ровига, Будимпеште и Софије (Ређеп 2010: 6).

Једна од 36 познатих варијанти *Приче о боју косовском* јесте управо Рукопис Универзитетске библиотеке,³ који је настао у првој четвртини 18. века (1715–1725). Овај рукопис писан је српским народним језиком, а спорадично се јављају и елементи из српскословенског језика. Језик упућује на јужније крајеве – Црну Гору и Боку Которску (Ређеп 1976: 17).

Прича о боју косовском настала је на основу различитих извора: *Карловачког родослова* (1502), *Житија светог кнеза Лазара* (1393–1398), *Краљевства Словена* (1601) Мавра Орбина, перашке драме *Бој кнеза Лазара*, бугарштица, десетерачких песама и усменог предања (Ређеп 2010: 8).

Ово дело жанровски је специфично. Наиме, иако су рукописи у наслову окарактерисани као житије, ови текстови се умногоме удаљавају од карактеристика средњовековног житија, што је условљено и њиховом наменом да опишу Косовски бој и да укажу на околности пропасти српске средњовековне државе, а не само да опишу живот кнеза Лазара. Стога, ови рукописи по садржини и начину казивања припадају и жанру народног предања (Ређеп 1976: 295).

2. Анализа грађе

2.1. Порекло речи

Све речи из корпуса (232) према критеријуму порекла поделили смо на 1. народну лексику; 2. књишку лексику; 3. лексику страног порекла.

2.1.1. Народна лексика

У ову групу сврстали смо све испитиване лексеме потврђене у Карацић (1852) и RЈAZU, које припадају народном језику и домаћег су порекла. Консултовањем радова Петлеве (1971; 1973) и Скоковог речника (Skok 1971–1973), за велики број ових лексема потврђено је прасловенско порекло, а оне су махом везане за базичну лексику (за човека и његово окружење).⁴

Очекивано, ово је најбројнија група (187), а примере смо разврстали у следећа тематска поља: човек (дѣвнца, дѣжнина); сродство (братъ, сестра); држава,

³ Налази се у Универзитетској библиотеци у Београду под сигнатуром Рс-42.

⁴ У ову групу укључили смо и позајмљенице које су део прасловенског наслеђа, нпр. кнезь (Грковић-Мејџор 2007: 378).

администрација, титуле (царство, кнезъ); животиње (вѣкъ, жаба); делови тела људи и животиња (нога, око); временски појмови (данъ, мѣсець); унутрашњи живот човека (страх, жалость); религија (богъ, вера); природа (поле, река); храна и пиће (внно, брашно); одевање (мѣдвѣднна, одеѣа); објекти и њихови делови (врата, дворъ); војска, ратовање (воинникъ, вои).

2.1.2. Књишка лексика

Иако је рукопис писан народним језиком, потврђена је и малобројна књишка лексика (11), која представља нанос из српскословенског језика. Под књишком лексиком подразумевали смо:

- 1) лексеме у којима је забележена српскословенска рефлексација гласова (Mladenović 1973: 40; Младеновић 1977: 7–8): група /um/ – тисѣца и вокализација *полугласника* – сародница, множаство;
- 2) именице са суфиксом -ик (нпр. вѣселнѣ, стрѣланнѣ);

Књишке лексеме спадају у различите тематске групе, нпр. унутрашњи живот човека (вѣселнѣ), предмети (копнѣ), средства (дашн) итд.

2.1.3. Лексика страног порекла

У ову групу уврстили смо све лексеме за које се у RIAZU и Скок (Skok 1971–1973) наводи да су пореклом из страних језика, као и све лексеме потврђене у коришћеним речницима турцизама (Otašević 2009; Škaljić 1966). При томе, све ове лексеме сврстали смо у једну групу, не раздвајајући их према томе да ли су ушле посредством књижевног језика или на други начин, већ водећи се искључиво критеријумом да су страног порекла.

Потврђене су 34 лексеме страног порекла, а највећи број чине турцизми (25), који су распоређени у следеће тематске групе: војска, ратовање (чашъ, таборъ); држава, администрација, титуле (кадѣа, патншаѣ); објекти и њихови делови (чардакъ, тенѣф).

Следећу групу чине грецизми (5): деспотъ, летѣргнѣа, хора, хналада, полата.

Преостале лексеме страног порекла су сагъ, за коју Скок наводи да је грецизам или латинизам (Skok 1973: 186), латинизам (1): нюнѣн; италијанизам (1): прѣша; германизам (1): пѣхаръ.

2.2. Творбена анализа

Творбеном анализом обухватили смо народну и књишку лексику, те обрађујемо укупно 198 именица. Изузели смо лексику страног порекла с обзиром на то да је за њих неопходна посебна врста анализе (нпр. није им могуће приступити без контекста адаптације).

Приликом анализе пре свега смо користили податке које дају Клајн (2002; 2003), Скок (Skok 1971–1973) и Јефимова (Ефимова 2006).

Потврде и значења мотивних речи тражили смо у RJAZU, као репрезенту историјске лексике српског језика.

У анализи су издвојене: 1) просте именице; 2) именице настале суфиксацијом; 3) именице настале префиксацијом; 4) именице настале сложено-суфиксалном творбом; 5) именице настале конверзијом.⁵

2.2.1. Просте именице

Просте или немотивисане именице најзаступљеније су и има их 113. Набројаћемо неке од њих: богъ, ветаръ, днѣ, жена, злато, нѣ, юнакъ, каменъ, колено, краљ, лѣна, мати, месецъ, место, нога, прѣтъ, страх, тисѣщи, хрѣт итд.

2.2.2. Суфиксација

Суфиксацијом је творено 77 именица, а издвојени су сви уочени суфикси (25). Дати су према азбучном реду, без обзира на њихову фреквентност у тексту. У заградама је навођен број регистрованих примера са датим суфиксима, а за сваки пример одређена је творбена основа.

- 1) Суфикс -а/-ѣ (11) – од гл. основе (9): беседа, вѣка, вѣска, звека, прѣвѣра, вола, сѣвѣга, оправа, вѣтера; од им. основе (2): госпоѣа, дѣша;
- 2) Суфикс -(а)къ (2) – од прил. основе: напредакъ; од прид. основе: юнакъ;
- 3) Суфикс -(а)нѣ (1) – од гл. основе: бѣванѣ;
- 4) Суфикс -арѣ (1) – од им. основе: господарѣ;
- 5) Суфикс -ацѣ (2) – од гл. основе: ловацѣ; од прид. основе: старѣцѣ;
- 6) Суфикс -ѣнѣ (1) – од им. основе: прѣтѣнѣ;⁶

⁵ Термине префиксација и сложено-суфиксална творба користимо према Клајн (2002).

- 7) Суфикс *-нѣ*⁷ (6) – од гл. основе (2): *падѣннѣ*, *копнѣ*; од трп. гл. прид (1): *стрѣляннѣ*; од прид. основе (1): *весѣлнѣ*; од им. основе (2): *травнѣ*; *оружнѣ*.
- 8) Суфикс *-нкѣ*⁸ (4) – од прид. основе (3): *брѣтннкѣ*, *невѣрннкѣ*, *конннкѣ*⁹; од трп. гл. прид (1): *ранѣннкѣ*;
- 9) Суфикс *-нна* (4) – од им. основе (2): *дрвжнна*, *медвѣднна*; од прид. основе (2): *рнсовнна*, *истнна*;
- 10) Суфикс *-ннѣ*¹⁰ (1) – од им. основе: *господннѣ*;
- 11) Суфикс *-нца* (5) – од им. основе (2): *рвжнца*, *дѣвнца*;¹¹ од гл. основе (1): *здравнца*; од прид. основе (2): *дѣснца*,¹² *сародннца*;
- 12) Суфикс *-нѣ* (1) – од им. основе: *дѣтнѣ*;
- 13) Суфикс *-нщѣ* (1) – од им. основе: *развонщѣ*;
- 14) Суфикс *-нѣча* (1) – од прид. основе: *корнѣча*;¹³

⁶ Према Скоку, етимолошки, ова именица је настала поименичењем придева на *-ен* (Skok 1973: 57), но, пошто у RIAZU не налазимо потврду за овај придев, ову именицу не тумачимо на тај начин.

⁷ Суфикс *-ије* је црквенословенски еквивалент суфикса *-је* (односно *-ље*, *-ње*, *-ће* и *-ђе* у случају јотовања) који је карактеристичан за народни језик (Клајн 2003: 84). Наиме, овај суфикс настао је од старословенског */*-ѣје/*. Полугласник у том положају у старословенском био је напрегнут и прешао је у редуковани вокал */i/*, чиме је спречено јотовање. У народном језику нема ове законитости, полугласник у тој позицији је у слабом положају, те се остварује јотовање (Младеновић 1971: 423).

⁸ Клајн у делу о суфиксу *-ик* говори да разграничавање суфикса *-ик* и *-ник* није једноставно. Наиме, суфикс *-ник* је сложен суфикс настао спајањем суфикса *-ик* и придева са завршетком на *-н*. Формирање овог суфикса довело је до тога да основа може бити и именичка и глаголска (не рачунајући поменути трпни глаголски придев). Исто тако, наводи да је опозиција између *-ик* и *-ник* неутралисана када се ради о изведеницама од придева на *-н*, те објашњава да се примери могу сврстати у обе групе (Клајн 2003: 84–86). У нашем раду пак водимо се критеријумом да уколико је у основи именице придевска или основа трпног гл. придева које се завршавају на *-н*, издвајамо суфикс *-икѣ*.

⁹ Именицу *конннкѣ* изводимо од *војна*, која је поименичени придев (Skok 1973: 612), стога је смештамо у изведенице од придева.

¹⁰ Клајн (2003: 91) наводи да хрватски граматичари овај суфикс не сврставају у творбу речи, већ у промену именица због тога што се јавља само у једнини.

¹¹ Интересантан је пример именице *девица* с обзиром на то да суфикс у овом случају првобитно има деминутивну функцију, но ту функцију временом губи и потискује именицу *дева*, од које је изведена (Клајн 2003: 116).

¹² Прецизније, ова именица може се тумачити као врста универбације, тј. њен настанак може се објаснити синтагмом од придева са именицом женског рода (*дѣсна рука*) (Клајн 2003: 118).

- 15) Суфикс -ла (1) – од гл. основе: сврала;
- 16) Суфикс -ло (1) – од гл. основе: сядло;
- 17) Суфикс -ница (1) – од гл. основе: заручница;¹⁴
- 18) Суфикс -оба (1) – од прид. основе: злоба;
- 19) Суфикс -остъ (5) – од прид. основе (4): вриедностъ, крепостъ, мнлостъ и светлостъ; са гл. или прил. основой (1): жалостъ (14а/3–4);¹⁵
- 20) Суфикс -отъ (1) – од гл. основе: жнвотъ;
- 21) Суфикс -ство/-аство¹⁶ (7) – од им. основе (4): отачаство, коннство, царство, юнацтво; од прид. основе (3): лвакство, хрвакство, множаство;
- 22) Суфикс -стъ (1) – од гл. основе: властъ;
- 23) Суфикс -ѝа (1) – од гл. основе: одеѝа;
- 24) Суфикс -це (1) – од им. основе: срдце¹⁷;
- 25) Нулти суфикс (-∅) (16)¹⁸ – са основама префиксалних глагола (6): заповедъ, споменъ, пророкъ, послухъ, зборъ, втекъ; са основама простих глагола (10): вон, ездъ, моѝъ, скокъ, плачъ, родъ, лажъ, врон, рнечъ, лобъ.

2.2.3. Префиксација (4)

Префиксалном творбом настају три именице: невера, неправда и некола,¹⁹ док је префиксално-суфиксалном творбом творена именица недеља, по творбеном моделу: преф. не + гл. основа + суф. -ѝа.

¹³ Скок ову именицу изводи из придева *коран* суфиксом *-јача*, али наводи да овакав придев није сачуван у језику, већ само кроз изведенице (Skok 1972: 151). Но, придев *коран* са значењем 'на којему је кора' забележен је у RIAZU (V: 321).

¹⁴ У забележеном примеру овај суфикс функционише као моциони суфикс мушком – *ник* (*заручник* од *заручити*).

¹⁵ О мотивацији именице жалостъ в. Клајн 2003: 189.

¹⁶ Варијанта *-аство* одраз је српскословенског вокализма, тј. на месту некадашњег *полугласника* сређе се вокал *а*. У народном језику полугласник у овом положају изгубљен је (Mladenović 1973: 40).

¹⁷ И код именице *срдце* (као код наведеног примера *дѝвца*) суфикс је изгубио своју првобитну деминутивну функцију.

¹⁸ О нултом суфиксу в. Клајн (2003: 211–217).

¹⁹ Иако се из савремене перспективе именица *некола* сматра простом или макар потпуно немотивисаном (Клајн 2002: 167), у значењу у којем смо је ми нашли у грађи ('неужда, потреба') она јесте у семантичкој вези са именицом *вола* ('жеља, хтење') (RIAZU XXI: 293).

2.2.4. Сложено-суфиксална творба (2)

У грађи су потврђене две именице настале овим типом творбе – *коєвода* (творбени модел: им. основа + гл. основа + суфикс -а) и *самодржаць* (творбени модел: зам. основа + спојни вокал + гл. основа + суфикс -аць).

2.2.5. Конверзија (2)

У корпусу смо нашли само две именице које су настале овим творбеним процесом, обе настале од придева: *воиска*²⁰ и *зло*.

2.3. Семантичка класификација твореница

У овом поглављу анализирали смо значења свих твореница. Иако је у раду потврђено 85 твореница, анализирамо 88 значења (три творенице имају по два значења, која припадају различитим класама и категоријама). Бројчани односи приказани у овом поглављу односиће се на укупан број значења.

Прво дајемо табеларни приказ распореда значења према врсти твореница (у оквиру изведеница издвајамо суфиксе), а након тога анализирамо податке.

²⁰ У RЈAZU потврђен је придев *војски* (XXI: 275).

Табела 1: Распоред значења према врсти твореница

	Апстрактно значење	Значење лица	Значење места	Значење времена	Значење животиног	Значење биљке	Различита конкретна значења		
							Предмети	Соматизми	остало
-а/-ја	8	2					1		
-(а)кљ	1	1							
-ањ							1		
И	-ањ	1							
	-ањ	2							
~ењ							1		
-нј	3						2		1
-нј		4							
-нја	2	1							2
-нњ		1							
-нја	1	2				1		1	
-нј		1							
-нје			1						
-ја					1				
-а							1		
-а							1		
-нја		1							
-ба	1								
-ош	5								
-ош	1								
~(а)ство	6	1							
-ш	1								
-ја							1		
-це								1	
-о	14	1	1						1
П ПТ	3	1							
ПСТ				1					
ССТ		2							
К	1	1							
укупно	47	22	2	1	1	1	8	2	4
									88

И – изведеница; П – именица настала префиксацијом; ПП – префиксална твореница; ПСТ – префиксално-суфиксална твореница; К – именица настала конверзијом.

2.3.1. Апстрактно значење (47)

Ово је најбројнија категорија, у којој су најчешћи суфикси: -ø; -а/-та; -(а)ство; -ость. У оквиру ове категорије издвојене су четири најбројније семантичке класе:

- 1) Значење глаголске радње (10) имају творенице са суфиксима: -ø (4) – ловь₁; -а/-та (4) – вика; -нє (2) – стрѣланнє.
- 2) Значење појединачног и завршеног чина (6) имају творенице са суфиксима: -а/-та (3) – беседа; -ø (2) – скокь; -нца (1) – здравнца.

У обе наведене групе, основа је, очекивано, глаголска. Уочљиво је да се код ових твореница најчешће јављају суфикси -а/-та и -ø, који су и у савременом језику карактеристични за именице са овим значењем (Клајн 2003: 16, 214).

- 3) Значење својства, особине (7) имају творенице са суфиксима: -ость (2) – крепость; -ство (3) – лвакство; -оба (1) – злоба; -ø (1) – моћ. Осим код именице моћ, где је основа глаголска, у свим осталим примерима основа је придевска, што је у складу са значењем ове семантичке класе. Такође, најчешћи суфикси су -ость и -ство, који су и у савременом језику продуктивни за грађење именица с апстрактним значењем, често управо са значењем својства, особине (Клајн 2003: 178–179, 186).
- 4) Значење емоционалног стања или расположења (2) имају именице различитих основа и суфикса: веселнє, жалость.

Преостале творенице (19) попут душа, животь, отацтво и др. махом имају разноврсна апстрактна значења, те није било сврхе сврставати их по класама.

Префикс не- (3) у свим примерима у којима се јавља има значење чисте негације, а именице с којима се спаја имају апстрактно значење (неправда).

2.3.2. Значење лица (22)

После групе с апстрактним значењем, ова категорија броји највише твореница, а најчешћи суфикс је -нкь.

Изведенице које припадају семантичкој класи са значењем вршиоца радње везане су за глаголску основу (ловаць), са значењем носиоца особине за придевску (стармаць) и у једном случају за именичку основу (детић), а са значењем објекта нечијег деловања за основу трпног придева (ранник). Именице конство и држина носе значење групе лица, те не чуди што у оба случаја за основу имају једину именице са значењем лица, чију колективност означавају. Именице сродница и зрџница представљају мовиране именице са значењем лица.

У преосталим семантичким класама (значење професије, занимања – конник; титуле – брник и др.) творенице су везане за различите врсте основа, те на основу постојећег материјала нисмо успели да утврдимо правилност.

Именице самодржаць и конвода имају сложене основе (са гл. основом у другом делу сложенице), а суфикси носе информацију о значењу лица.

У дистрибуцији суфикса по семантичким класама не уочава се правилност.

У ову семантичку категорију спада и префиксална твореница невра, по свом значењу ‘неверник, издајник’.

2.3.3. Значење места (2)

У овој категорији потврђене су две творенице – разконце и стекь. Именица разконце има значење места на ком се одвија радња.

2.3.4. Значење времена (1)

У овој категорији је једна префиксално-суфиксална сложеница недема у значењу ‘дан када се не дела’, при чему префикс има значење негације глагола садржаног у основи.

2.3.5. Значење животиње (1)

У овој категорији забележена је твореница конича, која је изведена од придевске основе чије је значење у вези са физичком карактеристиком ове животиње.

2.3.6. Значење биљке (1)

У ову групу спада твореница ржњица. У овом случају суфикс -ница има хипокористичну функцију.

2.3.7. Различита конкретна значења (14):

Значење предмета (8) јавља се у следећим твореницама: копње, бѣбань, прстень, свирала, сѣдло, одеѣа, оправа и орѣжнѣ. Осим именица прстень и орѣжнѣ, преостале именице из ове групе изведене су од глаголске основе, што се објашњава тиме да углавном значе предмет којим се обавља одређена радња.

У групу соматизама спадају творенице десница и срѣце (2).

Значење различитих неживих појмова (4) јавља се у твореницама ловаь, трѣпнѣ, мѣдвѣдница и рисовница. Именице мѣдвѣдница (са именичком) и рисовница (са придевском основном) имају значење коже животиње.²¹

2.4. Парадигматски лексички односи

2.4.1. Синоними

Под синонимима у овом раду подразумевамо све речи које имају исто или блиско значење дефинисано на основу контекста из Рукописа, а део лексема из ове групе у синонимски однос ступају само по једном од више потврђених значења у Рукопису. У грађи је пронађено 12 синонимских парова/низова, које смо поделили према критеријуму порекла лексике:

1. чланови синонимског пара/низа разликују се према пореклу:
 - а) књишка лексема и народна лексема: дащи и хѣн;
 - б) књишка лексема и лексема страног порекла: тисѣщи и хилада;
 - в) лексема страног порекла и народна лексема: полата и дворь;
2. сви чланови синонимског пара/низа припадају народној лексици: крепость и снага; господарь и господннѣ; вика и виска; детнѣ, юнакъ, лав и соко;

²¹ Клајн наводи да су именице с именичком основном изведене суфиксом -ина са значењем меса или коже животиње у савременом језику ретке, те да се изводе чешће од присвојних придева и сложеним суфиксом -етина (Клајн 2003: 95).

КОННСТВО, ВОНСКА И СНАА₂; НЕВЕРА₂ И НЕВЕРНИКЪ; ВЕРА И ЗАКОНЪ; ЮНАЦЪВО И ХРАБАРСТВО;
КОЛА И ЗАПОВЕДЪ.

Код примера 1.а) и 1.б) у питању су синонимски парови код којих је један од чланова књишка лексема, и једино у ова два случаја можемо са сигурношћу рећи да су у питању истозначнице чији чланови припадају различитим регистрима. С обзиром на ограничен број контекста за тумачење значења, старину текста и могућу стилску маркираност лексема, за остале лексеме које смо сврстали у синониме комплексно је одређивање истозначности или степена блискозначности.

Појава синонима често условљава судбину поједине речи: њено губљење или делимичну промену семантике, тј. десинонимизацију (Tafra 2005: 257–269, према Милановић 2013: 138), а како је крајњи циљ овог рада поређење анализираних грађе са стањем у савременом језику, даљом анализом покушаћемо да утврдимо да ли су и у којој мери губитак, мењање семантике или стилска обележеност лексема анализираних у овом раду у вези с уоченом синонимијом.

2.4.2. Антоними

Потврђено је пет разнокоренских антонимских парова: ЖЕНА И МЪЖЪ; ВЕСЕЛЕНЕ И ЖАЛОСТЬ; СВЕТАЛОСТЬ И МРАКЪ; ИСТИНА И ЛАЖЪ; ЖИВОТЬ И СМРТЪ.

2.5. Поређење са стањем у савременом језику

Све ексцерпирани лексеме (232) и њихова значења проверавани су у РМС и РСАНУ како би се стекла што шира слика о њиховој позицији у савременом српском језику.

У ова два речника потврђена је 191 лексема с истом фонолошком реализацијом и с истим значењима (а да притом нису обележене функционално-стилским квалификатором). Дакле, 82,33% испитиваних лексема с истом фонолошком реализацијом и истим значењима и даље неизмењено постоји у стандардном српском језику.

Преостале случајеве можемо поделити у четири групе:

- 1) у речницима није потврђена лексема;

- 2) у речницима је потврђена лексема која нема исту фонолошку реализацију као у грађи, али има исто значење;
- 3) у речницима је потврђена лексема с истом фонолошком реализацијом и истим значењем, али је уз одредницу или значење забележен и функционално-стилски квалификатор;
- 4) у речницима је забележена лексема с истом фонолошком реализацијом, али није потврђено значење нађено у грађи.

У наставку је у оквиру табеле дат списак лексема које се јављају у једном од четири претходно наведена случаја. Пошто се стање у РМС и РСАНУ не поклапа увек, информације смо давали засебно за оба речника.²² За трећи случај навођени су конкретни функционално-стилски квалификатори.

Табела 2: Статус лексема у речницима РМС и РСАНУ

	Потврда са истом фон. реализацијом		Потврда значења		Потврда функц.-стил. квалификатора	
	РМС	РСАНУ	РМС	РСАНУ	РМС	РСАНУ
БОРНА	+	+	+	+	заст.	заст.
БРАШНО	+	+	-	+		покр.
БРТНИКЪ	-	+		-		
БЪЗДОХАНЪ	+	+	+	+	ист.	покр./ ист.
БЪЛЮГБАША	+	+	+	+	ист.	ист.
БЕЗНРЪ	+	+	+	+	ист.	ист.
БЕСЕЛНІЕ	- ; <i>веселе</i>	-; <i>веселе</i>	+	+		
БНСКА	+	+	-	+		
БНТЕЗЪ	+	+	+	+	ист.	ист.
ВЛАСТЕАЪ	+	+	+	+	заст.	заст.
ВОННСТВО	+	+	+	+	заст.	заст.
ГОСПОДНЪ	+	+	-	+		

²² С обзиром на то да је РСАНУ недовршен, од лексеме полата дајемо информације само за РМС.

ГРОБЪ	+	+	-	-		
ДАЦИН	-	-; <i>дацита</i>		+		заст.
ЕЗДЪ	+	+	-	+		заст./необ.
ЗАЕЦЪ	-; <i>зец</i>	-; <i>зец</i>	+	+		
ЗАКОНЪ	+	+	+	+	заст.	заст.
НЮНІН	-; <i>јун</i>	-; <i>јун</i>	+	+		
КАДІА	+	+	+	+		ист.
КОПНІЕ	-; <i>копље</i>	-; <i>копље</i>	+	+		
КЪЛОГЛІА	-	+		+		
ЛАЛА	+	+	+	+		ист.
ЛЕГО	+	+	+	+	арх.	арх.
ЛЪНА	+	+	+	+	песн.	
МНТО	+	+	-	+		заст.
МНОЖАСТВО	-	+		+		заст.
ОРЪЖІЕ	-; <i>оружје</i>	+	+	+		
ОТАЧАСТВО	+	+	+	+	заст.	
ПАДЕНІЕ	-; <i>падање</i>	-; <i>падање</i>	+	+		
ПОЛАТА	+	1) <i>полача</i> и 2) <i>палата</i>		+		1) покр.
САРОДНИЦА	-; <i>сродница</i>			+		
СИЛИНТАРЪ	-; <i>силиктар</i>			+		ист.
СТРЕЛАНІЕ	-; <i>стрељање</i>			+		
ТИСВЦА	-; <i>тисућа</i>			+		
ТРУПНІЕ	-; <i>трупље</i>			+		
ЋЕХАТА	+			+		ист.
ЪТЕКЪ	-					
ХЪН	-; <i>кћи</i>			+		
ХРАБАРСТВО	-					
ХЪНЪАРЪ	-					
ЧЛВШЪ	+			+		ист.

На основу табеле може се видети да именице *втекъ*, *храбарство*, *хѣнѣарь*, *бѣрѣникъ*, *дащи*, *кѣвѣгѣи* и *множаство* нису потврђене у РМС.

Лексеме за које у речницима постоји потврда са другачијом фонолошком реализацијом најчешће припадају књишкој лексици (нпр. *сародница*, *стрѣланиѣ*), али и дијалектским формама народне лексике (нпр. *хѣи*) или турцизмима (нпр. *слинѣтарь*).

Најчешћи квалификатори навођени уз одреднице или појединачна значења јесу: 1) *заст.* (застарело) – уз књишку лексику (*множаство*), турцизме (*борѣи*), народне лексеме (*властѣль*), а квалификатор се понекад односи и само на значење (нпр. значење лексеме *законь* ‘вера, религија’) 2) *ист.* (историјски) – увек уз турцизме (нпр. *бѣздѣхань* *кѣвѣгѣаша*). Јављају се и квалификатори *покр.* (покрајински), *песн.* (песнички), *необ.* (необично).

Значења лексема *гровь* и *бѣрѣникъ* нису потврђена ни у РМС ни у САНУ, док за лексеме *брашно*, *вѣска*, *господѣнь*, *ѣздѣ* и *мѣто* значења нису потврђена само у РМС.

3. Општа разматрања

Анализа показује да је у тексту, како је и очекивано, најзаступљенија народна лексика. У оквиру ње најбројнија је базична лексика (везана за човека и његово окружење), а највећа заступљеност базичне лексике оправдана је и темом и жанром текста. За део лексема из ове групе потврђено је прасловенско порекло, што говори о њеној постојаности. Овоме иде у прилог и то да је већина ове лексике потврђена и у савременом језику са неизмењеним значењем.²³

Следећи најбројнији део лексике Рукописа припада тематским групама државе, администрације, титула, војске и ратовања. У овим тематским групама најзаступљенији су турцизми који се махом односе на називе турских титула и ратне опреме, а у мањем броју присутна је и народна лексика. Присуство великог броја турцизама у овим тематским групама у Рукопису, уже посматрано, последица је његове теме и садржине. Но, уопште присуство ових и других турцизама у Рукопису као репрезенту

²³ О прасловенском слоју лексике у савременом српском језику в. Драгићевић (2018: 13–26).

српског језика 18. века оправдано је приливом турцизама кроз учвршћивање турске власти на српској територији. Подаци из Рукописа у складу су с истраживањима која показују да највећи број турцизама у српском језику спада управо у тематске групе војске, државног уређења, администрације, куће, покућства, занимања, а мање у групе породичног и личног живота, хране и пића итд. (Драгићевић 2018: 46–47).

Од преосталих позајмљеница јавља се мали број грецизама, латинизама, те један германизам и италијанизам. Присуство италијанизма преша за који се наводи да највише потврда има у Дубровнику и Црној Гори (JAZU XI: 738) може се повезати са јужним пореклом испитиваног рукописа.

Удео књишке лексике у вези је с чињеницом да је испитивани рукопис само једна од рукописних варијанти истог текста, које су се преписивале с различитих предложака, а писари су могли уносити измене. Дакле, удео књишке лексике може бити последица конкретног предлошка или писаревих измена у испитиваном рукопису. С тим у вези је и питање присуства анализираних истозначница с обзиром на то да један члан пара истозначница увек припада слоју књишке лексике.

Творбеном анализом установљено је да је највише простих речи и именица насталих суфиксацијом, а да је именица насталих преосталим творбеним процесима знатно мање. Готово сви издвојени суфикси присутни су и у савременом језику осим суфикса *-ије*, који се у савременом језику јавља у углавном стилски маркираним именицама.

Семантичка класификација твореница показује да је највише оних с апстрактним значењем и значењем лица. У бројнијим семантичким класама покушали смо да утврдимо извесне правилности о утицају форманата и основа на значење творенице, те о заступљености суфикса у одређеним семантичким категоријама. На основу такве анализе установили смо да се подаци генерално не разликују од стања у савременом језику (поређење вршено према Клајн 2002; 2003).

Установили смо да је највећи део испитиваних лексема и њихових значења без промена потврђен и у савременом језику. Овакав резултат свакако је у вези с тим што највећи део ових лексема припада домаћој базичној лексици, која је постојана. Осим два примера народних лексема које се у консултованим речницима наводе само у другачијој фонолошкој реализацији (*хћн* и *ззець*), све остале потврђене промене народне лексике

најпре се односе на маргинализацију лексеме или једног њеног значења (означено као заст., арх. и др.), на губљење значења, и, најређе, на потпуно губљење лексеме. Маргинализација и губљење лексема (и појединачних значења) у потврђеним примерима везани су за језичку економију – један члан синонимског пара преовладава, а други постаје маркиран или се губи. Један део анализираних лексема и значења с оваквом судбином управо су чланови неких од синонимских парова потврђених у рукопису (нпр. именица *вонство* (заст.) наспрам данас уобичајеног *вонска*, или нпр. значење лексеме *законъ* у значењу ‘вера, религија’ с ознаком заст. наспрам лексеме *кѣра* у истом значењу).²⁴ И код преосталих анализираних народних лексема с овом судбином можемо закључити да се одвио исти процес иако члан синонимског пара који је преовладао није потврђен у овом рукопису (нпр. значење ‘време за које Земља једном обиђе око Сунца’ у рукопису се исказује лексемом *лето*, а у речницима је ово њено значење обележено с арх., јер се у савременом језику за ово значење усталила лексема *година*, а именица *лето* сада примарно означава годишње доба).

Више од половине турцизама потврђено је у савременом језику и то без икакве промене или квалификатора. Један турцизам није потврђен (*хѣнѣрѣ*), а преостали су означени као историцизми, што је оправдано чињеницом да се ови турцизми најпре односе на титуле и чинове из Османлијског царства. Занимљиво је да неки турцизми, иако се исто односе на титуле и чинове, ипак нису маркирани као историцизми.

Готово сва књишка лексика у савременом језику потврђена је са другачијом фонолошком реализацијом. Потврђене лексеме са другачијом фонолошком реализацијом представљају народне варијанте лексема – њихов фонолошки састав је одраз гласовних промена извршених у народном језику (нпр. *стрељање* према *стрѣланнѣ*). Непостојање ових књишких варијанти у савременом језику не чуди с обзиром на језичку реформу спроведену у 19. веку и економичност језика – не постоји потреба да се одрже две фонолошке варијанте исте лексеме. Три књишке лексеме означене су са заст. – *множаство*, *отчаство*, *дацин*, што је, опет, последица преовладавања народних лексема.

²⁴ Важно је напоменути да је део потврђених синонимских парова/низова остао непромењен у савременом језику (*крѣпость* и *снага*; *дѣтнѣ* и *юнакъ*, *лав* и *сокоз*; *неверѣ*₂ и *неверникъ*; *вола* и *заповѣдъ*).

борна, -нє ж *труба* – свн бѣвнн ѡдарнше
нвєлнкє борнє (21а/14–15)

братъ, -а м (мн. браѣа) *брат* (мушка
особа која дели исте родитеље (или
једног родитеља) са другом мушком
или женском особом) – сва ·г· брата
државнѣа нато|м| бою погнѣоше (2б/1–3);
немондн све браѣе доє на бон воднтн (7б/1–
2);

брашно, -а с *брашно* (храна, јело) –
пакн заннцъ сва господа рѣкоцєе брашна
дохватнше (13б/4–7).

брон, брога м *број* (тачно одређена
количина јединица) – бротасє незнаташє
кон ноцєє ннєсє ѡдрн рѣкрѣн пннѣн
нлєжєѣн раненнцн (24а/8–11);

брѣннѣ, -а м *брѣннѣ* (поглавар) – свнєсє
ѡдно днгошє брѣннцн · ндєлнє прєдъ
бонскоцъ нстрашнє кѣлоганє ннакнєзєа
лазара ѡдарнше

бѣбанъ, бѣвннє м (мн. бѣвнн) *бубањ*
(направа од коже разапете на једној
или на обема основама шупљег ваљка,
на којој се ударањем производи звук)
– свн бѣвнн ѡдарнше нвєлнкє борнє
(21а/14–15)

бѣздоханъ, -а м *буздован*
(средњовековно оружје, гвоздена
кугла са дршком) – каде то чѣвѣ ·
косантнѣ нѣацъ хнтаръ како соко
бѣздоханѣ ѡдарн безнра белнкога ѡглавѣ
(20б/8–12).

бѣлюбаша, -є м *буљубаша* (старешина
четє у турској војсци) – тон чѣдо вѣѣ
ѡчн данєвндє онѣѣе коє пашє бѣхѣ
нѣѣѣє кѣлоганє нцрѣвє дєлнє нчѣвшн
пннцн н бѣлюбашє хчтнє нхчѣѣдн
ннннчтнрн нсєдєнн свн около
крѣшевєа (20а/14–17 – 20б/1–3)

Б

безнрѣ, -а м *везир* (високи државни
чиновник у бившој турској царевини)
– каде то чѣвѣ · косантнѣ нѣацъ
хнтаръ како соко бѣздоханѣ ѡдарн
безнра белнкога ѡглавѣ (20б/8–12)

вєра, -є ж *вєра, религија* – свн
внтєзн пєрѣѣѣ ѡхѡлтн господа
нкнєзн за хр|с|тнѣанскѣ вєрѣ
жєлѣхѣ ѡдрнєтн (25б/1–4)

вєселнє, -ннє ж *вєсєљє* (радѡст) –
лазара жнѣа тѣрцн ѡхватнше
санєколанко властєла свонє|x|
нсабєсєлнѣга црѣ доведѡшє
подкєланкн шаторъ црєвѣ (26а/2–7)

вєтаръ, вєтра м *ветар* (струја
ваздуха одређеног правца) – каде
н|x| вєтрн станѣ гнѣвн
страхнє глєдѣтн (10а/10–12)

вєтєрѣ, -є ж *вєчєра* (вечерњи
ѡбрѡк јєла) – ѡѣнтн лєтѡ ·с· ѡ · з ·
ѡчн кр|с|нога ндєна
згоднє вєтєрѣ свѡтн|н| дозѣа
кнєзѣ лазарѣ срєскѣ
господѣ ксєбє навєчєрѣ
(11а/10–15)

вєтєрѣ, -н ж *вєчє* (последњи
дєѡ дана, врємє ѡко свршєткѣ
дана и почєткѣ ноћн) – ѡѣнтн
лєтѡ ·с· ѡ · з · ѡчн кр|с|нога
ндєна згоднє вєтєрѣ свѡтн|н|
дозѣа кнєзѣ лазарѣ срєскѣ
господѣ ксєбє навєчєрѣ
(11а/10–15)

внѣа, -є ж *внѣа* (гласан говор,
због узбуђєња или довнѣкнѣња,
галама) – ато ста внѣа ѡшаторѣ
црєѣвє наоколо днлошѣ
црѣ ѡвѡдє (20б/6–8)

вннѡ, -а с *вннѡ* (алкохолно
пнѣ настѣло врєњєм
грѡжѣанѡг соѣа) – подшатор
сєдѡшє вннѡ пнтн
ндєданѣ дрѣгога брѣтн
днтн

внскѣ, -є ж *внскѣ* (внѣа,
цнѣа, клнѣањє) – ѡхѣ
тан бон вєлнкн · нтолнѣа
зѣвѣа ѡрѣжѣа

нѡѡконске снле нвнска ѡѡбое конске
нвнтезнхъ нгрохота нпаденїа нплача
люцка|г| ѡѡбонхъ внтезова (23б/4–10)

внтезъ, -а м *вitez* (*припадник
племићког сталежа ратника –
коњаника*) – охъ тан бон велнкн · нтолнка
звекa ордѡїа нѡѡконске снле нвнска ѡѡбое
конске нвнтезнхъ нгрохота нпаденїа нплача
люцк|г|а ѡѡбонхъ внтезова (23б/4–10)

властел, -а *властела* (*велики поседници
племићког порекла*) – лазара жнва тврѡн
зхвaтнше санеколнко властела свонє|х|
нсавеселнлгa црѡ доведоше подвелнкн шаторѡ
црєвь (26а/2–7)

власть, -н ж *власт* (*право управљања
над неким или нечим*) – дацо гвєншь
власть свою безневоле (15а/15–17)

воевода, -є м *војвода*
(*административни или војни
старешина веће области*) – вато вреде
нацр|с|тво врoшево · настѡпн крaль
вѡкашннѡ дрнaвнїѡ нвглєша деспотѡ нгонко
воевода (16/2–7)

воиннкъ, -а м *војник* (*онај који служи у
војсци*) – длaнє брaтє зaтoтє брaтнмнѡ
нкѡмнѡ бгoмѡ велнцнємѡ нємoн тaкo
кaзoвaтн знaшoн вoнcцн · нкнєзѡ лaзaрѡ
прєдє вoнннцн (10б/3–9)

воинство, -а с *војинство* (*војска,
војници*) – све нхъ вoннcтвo ѡ тѡрaкa
погнбє (2а/2)

воинска, -є ж *војска* (*војници*) – кaдє дoѡє
длaнoшѡгa срєстн ннaѡтнтн кaкoѡє гoвoрнтн
звoнcцн нaшoн (8а/7–11)

воля, -є ж *воља* (*одлука, заповест*) –
нoкєѡaшємѡсє дoсaцртн шннѡ бнтнн нвoлю
нємѡ вршнтн (17а/14–16);

врата, -а с мн. *врата* (*отвор кроз који
се улази или излази у неки или из неког
простора*) – ннaтрaгє oпєтѡ пoврaтн
ѡцaрa жє cкoкoмѡ · cкoчн вєлнкoмѡ
шaтoр|ѡ| нaврaтa дoскoчн (20а/6–9)

вредє, -мєна с *време* (*један ограничени
део тока промена које се збивају
једна за другом*) – нпoмaлѡ врєдєнѡ
прєстaвнє црѡ стєфaнѡ хрaбрн (1а/9–12)

врєднoстѡ, -н ж *врєднoст* (*значај,
драгоценост, својство онога што је
драгоценo, вредно*) – слa рєтє сєстрѡн
вндoсaвн дaгa нєвндн ѡтaцѡ нaшѡ лaзaрѡ
юнaкa днлoшa нпaмєтн нєгoвє нврєднoстн
нєвн кoнѡ єзднo oдєcнѡ оцa нaшєгa (3б/1–
8)

вѡкѡ, -а м *вук* (*врста сисара
месождєра из рода паса*) – нєзнaтє вн
тѡрѡн тѡжнн дaвн кaжємѡ дaвѡкѡ кoжѡ дєрє
длєсo цєрє нєдє

Г

глава, -є ж *глава 1.* *горњи део човечјег
и одговарајући део животињског
тела у коме је мозак* – днлoшѡ внтєзѡ
глaвѡ о|т|снєцнтє пaкн кнєзѡ лaзaрѡ
днлoшєвѡ глaвѡ стaвнтє (26б/13–16); **2.**
особа, човек – ·г· глaвє о|т|вoнcкє мoє
дoѡн хoѡє црѡ (14б/5–6)

гласъ, -а м *глас* (*вест, новост,
обавештење*) – кaкoсє тѡє · кoнaнcє гл|с|ѡ
нoсн нaдншa днлoшѡкєтн тѡднѡ нєвєрѡ
зтнтн кaдє бѡдєшѡ сaцрє|м| бoн бнтн
(6а/6–11)

голавѡ, -а м *голуб* (*врста птице која се
оглашава зукањем*) – aсoк|o| зѡтo
гoлaвoвa гдє вндн тѡнє вєсєлн зaщoсѡ нoктн
знєгa вєлнцн нѡцн (19б/10–13)

господарь, -а м *господар* (*владар, онај који управља, влада*) – *днлошь всою вонскъ оде нверно свога господара кнеза лазара сажаше* (56/4–8)

господинъ, -а м *господин* (*господар, државни старешина*) – *нтако тадан о|т|твѣрака погвѣленн бнше заннхъ лѣкаство · нневеръ пощо господинна свога вбнше* (2а/11–14 – 26/1);

госпоѣа, -е ж *госпоѣа* (*титула жене и кћери средњовековних владара и племића*) – *даде емѣ сво|ю| сродннцѣ госпоѣѣ днлнцѣ дащерь юге богдановнѣа* (1а/6–9)

градъ, -а м *град* (*веће насељено место*) – *пакѣѣ тобомъ вдарнтн окамень ноземлю како гладанъ оралъ жабомъ корнатомъ окамень нѣмонон десннцн одннетн|т|е како хртъ заеца пре|д| ловцн вградъ* (4а/3–5 – 46/1)

гробъ, -а м *гроб* (*надгробни камен, надгробни споменик*) – *нвчнннтѣ гробѣ велнкъ ѿмрацора сазлатомъ* (266/6–8)

грѣло, -а м *грѣло* (*спољни део врата, врат уопште*) – *нстаннцѣ ногомъ нагрло нан нама заповнѣн кономѣлога салртн вдорнтн* (21а/1–3)

Д

дань, -а м *дан* (*мера времена од 24 часа*) – *све юнащво · показаше тан днѣ* (256/4–5); *вндовъ днѣ Видовдан* (*дан посвећен Светом Виду*) – *свтра недела вндовъ днѣ славннн атеке кр|с|но нде внѣѣело ткоѣ веранъ тколн неверанъ* (166/12–16)

дарь, -а м *дар* (*оно што се дарује, поклон*) – *новотн лазара жнѣа прнцннга бездннта надарь* (26а/9–11)

дащн, дащере ж *ћерка* (*женско дете у односу према једном или оба родитеља*) – *то · в · даштн лазареве гледѣхъ савнсокн|х| чардакъ* (3а/4–7)

дворь, -а м *двор* (*велика раскошна кућа владара*) – *вѣто времѣ кнезь · лазарь садвѣла свон|м| зѣтовнцѣ ездѣаше касвон|м| дворн* (3а/1–4)

девнца, -е ж *девица* (*девојка*) – *тог|д|а вндоса поскотн како охѣла девнца* (36/8–10)

делнѣа, -нѣ м *делиѣа* (*лако оружан коњаник у турској војсци, везиров војник*) – *свнсе вѣдно днгоше брнннцн · нделѣне предѣ вонскомъ нстрашне кѣѣоглѣне ннакнеза лазара вдарнше* (216/2–6)

дело, -а с *дело* (*чин, поступак, подвиг, подухват*) – *нтакотн рода щосамъ стобомъ роднѣа нтакотн твоѣа вонска стобомъ · здраво ходнѣа нсрѣѣннѣмъ деломъ нг|с|омъ добнѣа нтакотн зѣмѣла твоѣа роднѣа нѣмоннн вкротнтн щѣѣѣѣ вѣло молнтн мон господарѣ*

десннца, -е ж *десница* (*десна рука*) – *пакѣѣ тобомъ вдарнтн окамень ноземлю како гладанъ оралъ жабомъ корнатомъ окамень нѣмонон десннцн одннетн|т|е како хртъ заеца пре|д| ловцн вградъ* (4а/9–15 – 46/1)

деспоть, -а м *деспот* (*титула владара и намесника појединих области у средњовековној Србији*) – *вѣто времѣ нацр|с|тво вросево · настѣпн краљѣ вѣкашннѣ днравннѣ нѣглѣша деспоть нгонко воевода* (16/2–7)

детнѣъ, -а м *детнѣ* (*храбар, смео човек, јунак*) – *нека свакъ знѣа що вчннн*

обнлнѣ днлошѣ ннека свакѣ чѹе еннесамѣ на
кобнлнѣ него обнлнѣ нправн дѣтнѣ
(4б/7–12)

днль, -а м дим (*гасовити производ
који настаје при сагоревању нечега,
појављује се у виду сивкастих облака*)
– толнко зѣмла треснѣше|с| ѿснле
нконскаго внска нбоѣ нднцѣ нпраха
нстрѣланнѣ (23б/10–13)

доба, -а с мн. доба (*дужи временски
одсек, период*) – дотлесе зваше обнлнѣ
лпото доба кобнлнѣ ндѣмѣ преѣше (4б/13–
15)

дрѣжннѣ, -е ж *дружина* (*пратѣа*) – [...] нрадону
неогдана хрѣлнцѣ охмѣѣвнѣ
нвглѣшѣ много зѣбанѣ нстаннкшѣ нрадону
кон мало дрѣжннѣ ндѣмѣ наконю [...]

дѣша, -е ж *душа* (*нетелесни аспект
човека: свѣст, осећања итд.*) – у
заклнѣању – лѣсамѣтн ѣсвѣмѣ веранѣ
такомѣ верѣ невѣнла нтакѣ дѣшѣ мою пре|д|ѣ
бгомѣ сахрѣнно (16б/6–9); изр. дѣша мѣ
засѣде *осећати страх, нелагоду* – каде
то квѣкѣ чѣвѣше терѣ ѣвлнѣе о|т|страха
мнлошева дѣшѣмѣ засѣде тенѣможе проговѣртн
отомѣ ннѣца (5а/5–11)

Ѣ

ѣздѣ, -а м *језд* (*јахање*) – нтакѣсе рѣчнше
нпоѣоше ѣздѣмѣ (18б/15–16)

Ж

жаба, -е ж *жаба* (*безрѣпн водоземац
храпаве коже и дугнх заднѣх ногу*) –
пакѣѣ тобомѣ ѣдартн окаменѣ ноземлю како
гладанѣ оралѣ жабомѣ корнѣчѣтомѣ окаменѣ
нѣмонѣ десннцн одннѣтн|т|ѣ како хрѣтѣ

зѣецѣ пре|д| ловцн ѣградѣ (4а/9–15 –
4б/1)

жалѣстѣ -н ж *жалѣст* (*осећање
душевног бола, тугѣ*) – кадѣсе ѿжалѣстн
рѣзѣбра днѣе главѣѣ горѣ ѣдѣа рнѣтѣ ·
проговѣрн (14а/3–6)

жѣвала, -е ж *жѣвала* (*металнн дѣо узде
који се ставѣа коњу у уста*) – [...] но
оѣевѣно коѣе мѣдѣвѣдннѣ охѣле свншѣне
санѣктн вѣѣа жѣвала нлѣте рнсовннѣ дѣша
нспада преѣе негѣте обзннѣ норѣлѣя крнла носн
прнседалѣ прнѣнѣна (19а/1–7)

женѣ, -е ж *женѣ* (*особѣ коѣѣ је удѣта,
супругѣ*) – [...] мѣжѣвн дѣю свѣнцѣ
женѣмн (7а/1–3)

жнѣвѣтѣ, -а м *жнѣвѣт* (*пѣстоѣање до
смртн*) – хѣднѣтѣ мѣон хрѣбрн срѣбѣскн
внѣтезѣвн дѣкрѣѣ нашѣ пролнѣмѣо дѣсѣрѣтнѣ
жнѣвѣтѣ ѿкѣпнн|о| (23а/1–4)

З

зѣецѣ, -а м *зец* (*глодар дугнх ушнју и
дугнх заднѣх ногу*) – пакѣѣ тобомѣ
ѣдартн окаменѣ ноземлю како гладанѣ
оралѣ жабомѣ корнѣчѣтомѣ окаменѣ нѣмонѣ
десннцн одннѣтн|т|ѣ како хрѣтѣ зѣецѣ пре|д|
ловцн ѣградѣ (4а/9–15 – 4б/1)

зѣконѣ, -а м *зѣкон* (*верѣ, рѣлнѣѣѣ*) –
акнѣзѣ лѣзарѣ сагѣспѣдомѣ ѣцѣвн бнѣше стѣо
нолѣна бнѣше налѣтѣѣргн срѣска|г| зѣкона
(21б/6–10)

зѣповѣдѣ, -н ж *зѣповѣд* (*зѣповѣст,
нарѣдѣа, нарѣѣење*) – отѣомѣ позѣповѣдн
самѣдрѣжѣа цѣра стѣфѣна дѣдѣ ѣмѣѣ сво|ю|
сарѣдннцѣѣ гѣспѣѣѣ мнѣнцѣѣ дѣшѣрѣѣ юѣе
богдѣновнѣѣ (1а/4–9)

зѣрѣчннѣца, -е ж *зѣручннѣца* (*онѣ коѣѣ је
верѣна, верѣннѣца*) – пакѣѣ тобомѣ

ЗДАРНТИ ОКАМЕНЬ НОЗЕМЛЮ КАКО ГЛАДАНЬ
ОРАЛЬ ЖАБОМЬ КОРНАТОМЬ ОКАМЕНЬ НВМОНОН
ДЕСННИН ОДННЕТН|Т|Е КАКО ХРТЬ ЗАЕЦА ПРЕ|Д|
ЛОВЦН ЗГРАДЬ НДАРОВНТИТЕ ЗАРШТИНЦН
НТВОНОН ЗДАРЬ ВНОСАВН МРТВА НЛИ МАЛО
ЖНВА (4а/9–15 – 4б/1–5)

ЗБОРЬ, -а м збор (скуп већег броја људи
на којем се о нечему одлучује) – датне
паДНН ЦНЛОШВ НАТОМЬ ЗБОРВ БНТИ ЦОСЕ ОТЕБЕ
ГОВОРН (6б/10–13)

ЗВЕЗДА, -е ж звезда (небеско тело које
се на небу види као светла тачка) –
КАДЕСЕ САКРНВАХВ НОШНН МРАЦН Н ДАНЦА
САЗВЕЗДАМН А САНЬЦЕ ПВСТН ТРАКН
НСВЕТО|С|ТН ПОЗЕМЛН СВНСЕ -Г- ЗАЕДНО НАШОШЕ
НКОНЕ ЗСЕДОШЕ НПОЕЗ|Д|НШЕ ПРЕМА ТАОБОРВ
ЦРЕВВ (17б/9–16)

ЗВЕКА, -е ж звука (резак звук, бука
настала ударањем металних,
стаклених и сличних предмета) – ОХ
ТАН БОН ВЕЛНКН · НТОЛНКА ЗВЕКА ОРВЖІА
НЌОКОНСКЕ СНЛЕ НВНСКА ЌОБОЕ ВОНСКЕ
НВНТЕЗНХУ НГРОХОТА НПАДЕНІА НПЛАЧА
ЛЮЦК|Г|А ЌОБОНХУ ВНТЕЗОВА (23б/4–10)

ЗДРАВНЦА -е ж здравица (говор којим се
уз чашу наздравља, изражавају се
жеље за здравље и срећу) – ХВАЛА
ГОСПОДННЕ ЛАЗАРЕ НАЗ|Д|РАВНЦН ЦОМН НАПН
(16а/6–8)

ЗЕМЛЯ, -лє ж **1. а.** Земљина површина,
тло – ТАДАН ПОДВА САБЛО|М| НАЗЕМЛЮ
МСТАХВ (25а/4–5) **б.** обрадиво
земљиште – НТАКОТН ЗЕМЛЯ ТВОА РОДНЛА
НЕЦОНЦН ЗКОТНТИ ЦОФЪТЕ ВРЛО МОЛНТИ МОН
ГОСПОДАРВ (7а/3–13) **2. држава** – ЗАТО
ТВРСКА СНЛА СВА БЕШЕ ПОГННЛА НПРЕПАЛАСЕ
НАПОЛЮ КОСОВВ О|Т|ВОНСКЕ ЛАЗАРЕВЕ
НХРАБРН|Х| ВНТЕЗОВА НЮНАКА НАГЛАСВ ЦОНХУ
ВЕКЕ НЕКЕ СВСКА ЗЕМЛЯ РОДНТИ (13а/5–12)

ЗЕТЬ, -а м зет (ожењен човек у односу
према члановима породице –
родитељима, сестри своје жене) –
ВЪТО ВРЕМЕ КНЕЗЬ · ЛАЗАРЬ САДВЕМА СВОН|М|
ЗЕТОВНЦА ЕЗДІАШЕ КАСВОН|М| ДВОРН (3а/1–4)

ЗЛАТО, -а с злато (скупоцени метал
жуте боје, сјајан, који се
употребљавао као мера вредности) –
НВЧНННТЕ ГРОБЬ ВЕЛНКЬ ЌОМРАДОРА САЗЛАТОМЬ
(26б/6–8)

ЗЛО, зла с зло (лоше дело, недело,
штета) ИЗР. ЗЧЕТН ІАЗБВ НЗЛО НА КОГА
МРЗЕТИ НЕКОГ, ЧИНТИ НЕКОМЕ ЗЛО ИЗ
МРЖЊЕ – АВЪКЬ БРАНКОВНЬ О|Т|НДЕ КНЕЗВ
ЛАЗАРВ НАМНОША ВЕЛНКВ ІАЗБВ НЗЛО ЗЧЕ
НКНЕЗВ ЛАЗАРВ ГОВОРНТИ НАГАТН НАМНОША
НЗЛЕ РНЕЧН НЗНОСНТИ (5б/8–14)

ЗЛОБА, -е ж злоба (пакост) – ЗНАЛН ДАТЕ
СВТРА НАСАРТЬ СПРАЛАЮ АСЕБЕ ЗАЗЛОВВ ОСТАЛАЮ
(12б/14–16)

ЗМАН, змаја м змај (митолошко
змијолико биће дугог репа са канџама)
– РЕКАОВН ДАЗМАН ВРХЬ ТЕБН ПАНЕ СКРННЦА
(19а/8–9)

ЗНОН, зноја м зној (течност коју луче
знојне жлезде кроз поре на кожи)
ВВКЬ РЕ|Т| ГОСПОДННЕ ЛАЗАРЕ ВАСЬ ДРХЪЕМЬ
КАКО ПРЪТЬ МРТВЕНЕ|М| ЗНОЕМЬ (6а/3–6)

И

ИМЕ, идена с име **1. лични назив човека
који добије при рођењу** – ДОТЛЕСЕ ЗВАШЕ
ОВНЛНЬ АПОТО ДОБА КОБНАНЬ НЦЕМВ ПРЕФЕШЕ
(4б/13–15); **2. слава, углед** – ТО ЦРЬ
ЗАПОВНДЕ РА|Д|Н СВОГА ИДЕНА (26а/13–14);
ИЗР. КРСНО ИМЕ ПРАВОСЛАВНИ ПОРОДИЧНИ
ПРАЗНИК, ВЕЗАН ЗА ИМЕ НЕКОГ СВЕЦА,
СЛАВА – НТАКОСЕ ЗГОДН М|С|ЕЦА НЮНІА · ДІ

днь · вндовь вѣтерь бешє лѣна пѣна кнезѣ
лазарѣ кр|с|но нѣде бешє накоелѣмь бн свѣѣно
погннѣтн (11а/4–9)

нстнна, -ѣ ж истина **1.** оно што
одговара стварности, чињеницама –
нѣтн · гледан господнне лазарє елн нстнна
шотн кажець (8б/6–10); **2.** правда,
високи морални идеал – нстаѣвѣмь ногоць
нагрѣло насатѣ занстннѣ мою (17а/4–5)

нюнѣн, -ѣпа м јун (шести месец у
календарској години) – нтакосє згодн
м|с|ѣца нюнѣа · дн҃ · днь · вндовь вѣтерь бешє
лѣна пѣна кнезѣ лазарѣ кр|с|но нѣде бешє
(11а/4–8)

К

кадѣа, -ѣе м. кадија (у доба турске
власти, судија који суди по Курану) –
свасє вонска прзо справн пашє нвєзн докадѣа
(18а/14–16)

камень, -а м камен (комад минералног
агрегата који заузима велики део
Земљине површине) – пакѣѣ тобомь
ѣдартн окамень ноземлю како гладань
оралѣ жабомь корнѣацьомь окамень нѣмонон
десннцн одннѣтн|т|ѣ како хртѣ заєца прє|д|
ловцн ѣградѣ (4а/9–15 – 4б/1); -бнелн
камень мермер – црѣ р|т|ѣ · г · стени
ѣзднѣ о|т|бнела камена (26а/11–13);

кнезь, -а м кнез (владарска титула) –
нвѣрно свога господара кнеза лазара слѣжашє
(5б/5–7)

кобнла, -ѣ ж кобила (женка коња) –
зацо она ѣтннн мою матерѣ кобнломь
(4б/5–7)

кожа, -ѣ ж кожа (сполни омотач који
прекрива тело човека или животиње)
– нєзнатє бн тѣрцн тѣжнн давн кажець

давѣкь кожь дере алдєсо щєрє нѣдє (19б/3–6)
Кл- прос.

колєно, -а с колєно **1.** зглоб на нози,
односно део ноге око тог зглоба –
нѣтогосє радн ѣжалостн главоць прнколєнѣ
ѣкндохь (14б/2–4); **2.** потомство –
нѣцлон дапогннє колєно югє богдановнѣа
(7б/4–6);

конь, -нѣа м коњ (сисар из реда
копитара, домаћа животиња која
служи за вучу и јахање) – вндосава
говорн дрѣгаца днѣна тѣда садє вндѣтн гдє
кобнлнѣ мнлѣш · конѣ ѣздн одєснѣю млога
оца лазара (3а/7–12)

копннє, -нѣа с копљє (оружјє које се
састоји из дуге мотке којој је на врху
шилѣак) – врнѣднѣсѣ тан копнѣа наполю
косовѣ [...] (7б/12–13);

корнѣа, -ѣ ж корнѣача (гмизавац са
чврстим рожнатим оклопом) – пакѣѣ
тобомь ѣдартн окамень ноземлю како
гладань оралѣ жабомь корнѣацьомь окамень
нѣмонон десннцн одннѣтн|т|ѣ како хртѣ
заєца прє|д| ловцн ѣградѣ (4а/9–15 –
4б/1)

кралѣ, -лѣа м краљ (крунисани владар, у
релативној хијерархији виши од кнеза,
а нижи од цара) – вато времє нацр|с|тво
ѣрошево · настѣпнн кралѣ вѣкашннѣ
мрнѣвчннѣ нѣглєша дєспотѣ нгонко воевода
(1б/2–7)

крвь, -н ж крв **1.** црвена течност која
циркулише организмом – крвь тєцнѣше
пораѣзонцѣѣ како река (24а/3–5); изр.
пронѣатн крвь гинутн – ходнѣ мон
храбрн срѣьскн внтєзовн дакрвь нашѣ
пронѣало дасмртнѣ жнвотѣ о|т|кѣпннц|о|
(23а/1–4); **2.** порекло – старца югѣ таста
здєснє стране кодь сєдє аслнѣѣе стране

лѡна, -ѣ ж луна (*месечина*) – нтакосе згодн м|с|ѣца нюнѡа ·дг· днѣ · вндовъ вѣтеръ бешѣ лѡна пѡна кнезѡ лазарѡ кр|с|но нлѣ бешѣ (11а/4–8)

М

матн, -ѣре ж *мати* (*жена у односу на дете које је родила, мајка*) – зацо она 8чннн цоу матеръ кобнлодѣ (46/5–7)

мачъ, -а м *мач* (*врста оружја са равном и дугом оштрицом причвршћеном за балчак*) – мачъ свон нстржѣ нкр|с|та образно свѡ своу вонскѡ · прекр|с|тн (226/10–13)

медведннн, -ѣ ж *медведина* (*медвеђа кожа*) – [...] но оѣвено коже медведнне охолѣ свншенѣ саноктн веѣа жвала наюте рнсовнне дша нсплада преѣе неготѣ обзнне норавѡа крнла носн прнседлѡ прнбнена (19а/1-7)

месець, -а м *месець* (*приближно дванаести део календарске године који има одређено име (јануар, фебруар, март, април итд.) и редослед, према чему се одређују датуми*) – нтакосе згодн м|с|ѣца нюнѡа ·дг· днѣ · вндовъ вѣтеръ бешѣ лѡна пѡна кнезѡ лазарѡ кр|с|но нлѣ бешѣ (11а/4–8)

месо, -а с *месо* (*тело животиње које служи за исхрану*) – незнатѣ вн тѡрцн тѡжнн давн кажѣмъ давѡкѣ кожѡ дерѣ месо шѣре неѣе (196/3–6)

место, -а с *место* (*област, насељено место, предео*) – свнсе бѣхѡ тѡрцн одѣлн ѡлнѣпѡ оправѡ подеѣхѡ ере свакн хоѣе давндн ѡтѡѡне|х| места лнѣе юнаке (186/6–10)

млнлостъ, -н ж *млнлост* (*благонаклоност вишег према нижем, моћнијег према*

слабијем) – аколн кон нелюбн мл|с|тн бжѣ нека бѣжн заневѣрнн|м| нвезѡдѡшнннлѣ вѡколѣ бранковнѣлѣ (23а/11–15)

млнто, -а с *мито* (*плата, награда*) – новотн лазара жнѡа прнцннга безмлнта надарѡ (26а/9–11)

млнлжаство, -а с *мноштво* (*велики број лица, јединки*) – тѡрке погѡбнше безчнсла млнлжаство (25а/1–2)

моѡъ -н ж *моћ* (*својство онога који над ким или чим може много*) – азнацо снаѡ цреѡв нмоѡъ нратн неговѣ (106/10–12);

мракъ -а м *мрак* (*одсуство светлости, тама*) – каѣесе сакрнѡѡхѡ ноцннн мрцн н данннца сазѡвѡдмн а слнѡце пѡстн тракн нсѡвѡло|с|тн поѡемн свнсе ·г· заедно наѡшоше нконе ѡседоше нпоѡз|д|нше преѣа таѡборѡ цреѡв (176/9–16)

мраморъ, -а м *мрамор* (*зрнастокристаласта стена састављена од кристалића која се употребљава у архитектури и вајарству, мермер*) – прѡо 8чнннне дамн ѡчнн внде стѡпѣ ѡмрамора (266/1–3)

мѡжъ, -а м *муж* (*ожењен човек у односу на своју жену*) – [...] мѡжѣвн даю свондѣ жѣнамн (7а/1–3)

Н

напредакъ, напредка м *напредак* (*са предл. 8 има просторно значење: испред, напред*) изр. ставннн ѡнапредакъ *дати предност* – зацо хоѣе тѡрцннна ѡнапредакъ ставннн нтеѣе наполю косѡѡв нздатн (13а/1–4)

начнннъ, -а м *начин* (*обичај*) – свн бѡбннн ѡдднрнше нѡелнкѣ борнѣ какоѣе начнннъ ѡцара каѣе|с| вонскаа внѣ (21а/14–17)

НЕВЕРА, -е ж *невера* 1. *неверство, издаја* – тадан ѿтѣрака погѣленн бнше заннхъ лѣкавство · нневерѣ (2а/11–14) 2. *неверник, издајник* – нототн невере кодколенатн седн ннаѣхотн говорн нааѣж нснон (16а/15 – 16б/1–3)

НЕВЕРНИКЪ, -неверника м *неверник (онај који је изневерио, издајник)* – онаа · г· неверника ѿна|с| ѿбегоше нцра нан|с|ѣ поднгоше (22а/8–10)

НЕВОЛА, -е ж *нужда (потреба)* – дащо гѣбншъ власть свою безневоле (15а/15–17)

НЕДЕЛА, -лѣ ж *недеља (седми дан у недељи)* – сѣтра недеља вндовъ днѣ славѣннн атеее кр|с|но нде внѣѣедло ткое веранъ ткоан неверанъ (16б/12–16)

НЕПРАВДА, -е ж *неправда (супротно од онога што је исправно, праведно)* – нѣъ внде неправѣдѣ нхъ (16/9–10)

НОГА, -е ж *нога (стопало)* – нстаннцѣ ногомъ нагрло нан наца заповнѣн конодѣедлога самртн ѣморнтн (21а/1–3)

НОКАТЬ, нокта м *нокат (канџа на крају прстију птица и других животиња)* – лсок|о| ѣзато голѣвова где вндн тѣнсе веселн защосѣ ноктн знега велнцн нѣацн (19б/10–13)

О

ОБЛАСТЬ, -н ж *област (већа територијална јединица)* – ѿкаде|с| настала среска земља знаншон обла|с|тн ваздае стаѣала верно ѣчастн нславн нѣдобро|м| послѣхѣ (14а/7–11)

ОБРАЗЪ, -а м *образ (једна страна лица)* – нѣдарн елѣ рѣкомъ ѣзобразѣ (3б/11–12)

ОДЕЉА, -е ж *одећа (предмети који служе за одевање, облачење)* – свнсе бѣхѣ тѣрцн оделн ѣанепѣ опрѣвѣ нодеѣѣ (18б/6–8)

ОКО, ока с (мн. очн) *око (орган чула вида)* – нтоѣе сва конска ѿчнцѣ вндетн нтѣвоа нтѣрскаа нтн · прне него ѣдрешѣ (16б/9–12)

ОПРАВА, -е *оправа (коњска опрема)* – ѣнеко доба всташе сташе коне сѣдлатн ѣанепѣ опрѣвѣ нгнзѣавѣ одеѣѣ (17б/5–8)

ОРАЛЬ / орло, орла м *орло (птица грабљивица)* – пакѣѣ тобомъ ѣдарнтн окаменъ ноземлю како гладанъ ораль ѣавомъ корнѣчомъ окаменъ нѣлонон десннцн одннѣтн|т|е како хртѣ заѣца прѣ|д| ловцн ѣградѣ (4а/9–15 – 4б/1); оорло ѣеперьѣ негледа тѣнцѣ нне ннлова ннтн ѣера него сѣдн (19б/8–10)

ОРѢЖНЕ, -нѣ с *оружје (убојно средство за напад или одбрану у борби)* – кадесе срблн саорѣжне|м| ѣрѣцн вндеше свн внкнѣше како вѣцн гладнн (22а/1–3)

ОТАЦЪ, отца м *отац (мушки родитељ)* – дага невндн ѿтацѣ нашѣ лазарѣ юнака днлоша нпѣметн негове нѣвнѣдностн небн конѣ ездно одеснѣю оца нашега (3б/2–8)

ОТАЧАСТВО, -а с *отаџбина (домовина)* – дана|с| юнаѣѣво самномъ покажнѣ · наполю косовѣ заправослав`нѣ верѣ хр|с|тнѣанскѣ нѣзѣкрѣе бѣѣе нѣзатаѣство наше (23а/6–11)

П

ПАДЕННЕ, -нѣ с *пад, падање (губитак ослонца, равнотеже услед ударца, спотицања)* – охъ тан бон велнкн · нтолнка зѣека орѣжѣа нот|к|онске ннле нѣвнска о|т|обое конске нѣнтѣзнхъ нгрохота

нпаденїа нплата люцка|г| о|т|обонхъ
внтезова (23б/4–10)

паметь, -н ж *памет* (умност човека,
способност да мисли и расуђује) – дага
невндн о|т|таць нашъ лазарь юнака
мнлоша нпацетн неговє нврнедностн небн
коня ездно одєснрю оца нашега (3б/2–8)

патншахъ, -а м *патишах* (турски
султан) – хоѣмлохъ хнѣаръ патншахъ ·
штаборъ прстнтн (18а/3–5)

паша, -є м *паша* (титула великих
војних и цивилних великодостојника у
Османлијском царству) – лѣтн паше
нвездри мон брзовстаннте нсправнтесе
натаборъ кнеза лазара (21а/6–9)

пехарь, -а м *пехар* (овећа, масивна,
украшена посуда за пиће) – тѣн лазару
кнезъ златнн пехарь внна налив'ше
(13б/7–9);

платъ, -а м *плат* (психолошка реакција
праћена сузама) – охъ тан бон велнкн ·
нтолнка звека орѣжїа но|т|конске снає
нвнска о|т|обое конске нвнтєзнхъ нгрохота
нпаденїа нплата люцка|г| о|т|обонхъ
внтезова (23б/4–10)

полата, -є ж *палата* (господска кућа,
двор) – [...] нхрабарства поставленъ бы|с|
ѡцра вапрвон полатн цревєн (1а/1–3)

поле, -ла с *поље* (отворено равно
земљиште) – рекаобн лѣзнє нзраслн
зелєнн нземле какоє поле лепо одєвєно
(10а/12–15)

послєхъ, -а м *послух* (послушност) –
ѡкадє|с| настала срєска землѣ знашон
обла|с|тн ваздає сталаа верно ѣтастн нславн
нздєбро|м| послєхъ (14а/7–11)

попась, -а м *појас* (средство за
опасивање одеће у струку) – [...] тебє
ѣзєтн запопась · теѣтє нзврѣь нсєдла
нєм|с|тнѣо (4а/1–3)

прахъ, -а м *прах* (ситне честице
нечега, прашина) – толнко землѣ
трєснѣшє|с| ѡснає нконскаго внска неѣа
нднла нпраха нстрєланнѣа (23б/10–13)

прєша, -є ж *журба* – нднланъ спрєшомъ
єздєѣн коня нзвонске тѣрске (9а/3–5)

прєвара, -є ж *превара* (дело којим се
неко намерно доводи у заблуду) –
некасє прєвара чннн нсднлошєдъ послє
(8а/2–4)

пророкъ, -а м *пророк* (онај који
предвиђа) – лазарє како томє ты бїн
пророкъ (6б/8–10)

прстєнь, -а м *прстен* (украєнн предмет
у облику колута који се носи на
прсту) – нздари єлє рѣкомъ ѣзєбразъ
анарѣцн прстєнн · златнн окрѣвнє єлє
(3б/11–15)

прѣть, -а м *прут* (танка гранчица
очишћєна од лишїа, шїба) изр. дрѣтатн
како прѣть (дртвєнєм знєєдъ) – *трєстї се*
(од страха)

пѣть, -а м *путь* (друм, цєста) –
нєвнємтн братє мнлошъ казатн снає цра
мѣрата ннєр|д|цєдъ прєбронтн колнкє
ѡкрѣга нбнєла кацєна нстрєномъ допѣта
пакн доцрнєга дрнєна (9б/10–16)

Р

разбонцє, -а с *разбојиште* (бојно поље,
бојиште) – крѣвь тецнѣшє поразбонцѣя како
река (24а/3–5)

ранєннкъ, -а м *рањєник* (онај који је
рањєн) – нє|вн|дашє|с| землє о|т|тѣрѣпнѣа

дртвнєхъ лежеѣ|н| поземлн нраненнка
внтозова нконнѣвкрѣ|н| плнюѣн (23б/14–
15 – 24а/1–3)

ратъ, -а *рат* (велики оружани сукоб
између два народа, две државе) –
азнамо снах црєвѣ ндоѣхъ нратн неговє
(10б/10–12)

река, -є ж *река* (стални водени ток
који потиче од извора и тече
коритом до ушћа) – надарнцн рєцн
банзъ · трномена главе ндѣ о|т|секоше
(16/12–14 – 2а/1);

рєчъ, -н ж *рєч* (глас или скуп гласова
са одређеним значењем) – єрє колнко|с|є
може єдна рєчъ нзъвста нзрєчє нан добра
нан зла тонсе ваз|д|а ввєкѣ говорн (5а/1–
5); изр. нзноснтн злє рєчн на кого –
говорити о некоме ружно, клеветати
– авзѣкѣ бранковнѣхъ о|т|нде кнезѣ лазарѣ
нацнлоша велнкѣхъ ѣзѣвѣ нзлє рзє нкнезѣ
лазарѣ говорнтн налагатн нацнлоша нзлє
рєчн нзноснтн (5б/8–14).

рнсовнна, -є ж *рнсовнна* (крзно рнса) –
[...] но оѣвєно коже мєдвєднне оhole свншенє
саноктн вєѣа жѣала нлюте рнсовнне дша
нспадѣ прєѣе неготє обзнне норѣвѣа крнла носн
прнседал прнбнєна (19а/1–7)

родъ, -а м *род* (пород) – нтакотн рода
щосамѣ стовомѣ роднаа нтакотн твоѣа вонска
стовомѣ · здравє ходнла нсрєѣннємѣ деломѣ
нгл|с|омѣ добнла нтакотн зємла твоѣа
роднла нєлонднн вкротнтн щоѣѣтє врлє
молнтн мон господарѣ (7а/3–13)

рѣжнца, -є ж хип. и дем. од *ружа*
(врста трновите бнѣке) – аѣ · тебе
заснна обрѣхъ цнлошѣ нхѣѣртн мюу дадохъ
кою држнцѣ како цвєтѣ рѣжнцє (15а/6–10)

рѣка, -є ж *рука* 1. *шака* – ндарн єлѣ
рѣкомѣ рзобразѣ (3б/11–12); 2. *власт*,

надлєжност воннства нвєдно скѣпннхъ
подрѣвѣ твою (15а/10–17)

ѣ

сагъ, -а ж *сага* (ћилнм) – нстаѣвѣмѣ
ногомѣ нагрѣло насагѣ занстннѣ мюу
(17а/4–5)

самодрѣца, самодрѣца м *самодрѣца*
(апсолутнн владар) – отомѣ позѣповєдн
самодрѣца цра стєфана дадє єлѣ сво|ю|
сародннцѣхъ госпоѣхъ цнлнцѣхъ дащєрѣ югє
богдановнѣа (1а/4–9)

сародннца, -є ж *рођака* (жєнска особа
која је у сродству са некнм) – дадє єлѣ
сво|ю| сародннцѣхъ госпоѣхъ цнлнцѣхъ дащєрѣ югє
богдановнѣа (1а/6–9)

свєтлостъ, -н ж *свєтлост* (освєтљєност
која омогуђава видљивост) – кадєсє
сакрнѣвѣхъ ношнн црацн н даннца сазвєздамн
а слнѣцє пєстн тракн нсвєтло|с|тн поземлн
свнсе · г · заєдно наѣоше нконє рєдєоше
нпоез|д|нше прєдѣа таоворѣ црєвѣ (17б/9–
16)

свнрала, -є ж *свнрала* (врста фрулє)–
тѣн свнралн бѣвєнн вдарнше нборнє лазарєвє
(21б/16–17)

сєдло, -а с *сєдло* (сєдшнте за јахача
прнчвнћєно за лєђа јахачѣ
жнвотнѣе) – [...] тєбє рзєтн запосѣ ·
тєѣѣтє нзѣврѣхъ нсєдла нємл|с|тнѣво (4а/1–3)

сємєнъ, -а м *сєјмєн* (врста турског
војннка) – тон чѣдо вєѣє оотн данєвндє
онѣѣе коє пашє вєѣѣхъ нѣѣѣѣє квѣлоглнє нцрєвє
делнє нчѣвншн пєнцн н вѣѣлогѣашє хѣчнє
нхѣчємн ннѣнчѣрн нсємєнн свн около
крѣшєвѣ (20а/14–17 – 20б/1–3)

сєрдаръ, -а м *сєрдар* (старєшнна,
главар) – пактн свѣ мюу вонскѣхъ даѣ · н

ВОННСТВА НВЕДНО СКЪПНХ ПОДРЪКЪ ТВОЮ
ДАДННН СЕРДАРЬ ПРЕДЪВОНСКОМЪ ДЛОЮ ДАЦЮ
ГЪВНШЬ ВЛАСТЬ СВОЮ БЕЗНЕВОЛЕ (15а/10–17)

сестра, -е ж *сестра* (назив за женску
особу у односу на децу истих
родитеља) – ела рече сестри вндосави дага
невндн о|т|таць нашъ лазарь юнака
днлоша нпацетн негове нврнедностн неbn
коня ездано одеснью оца нашега (3б/1–8)

сила, -е ж *сила* **1.** *снага, јачина* – толнко
земля треснаше|с| ѿснае нконскаго внска
небоа нднда нпраха нстреланна (23б/10–
13); **2.** *војска* – зато тврска сила сва беше
погннала нпрепаласе наполю косовъ ѿвонске
лазареве нхрабрн|х| внтезова нюнака
нагласъ (13а/5–10)

силннтарь, -а м *силнтар* (заповедник
јаньичарске чете) – [...] ноде погъбн
хазнадаре нсилннтаре нсве лале нгосподаре
(20а/1–3)

сннь, -а м *син* (мушко дете у односу
према родитељима) – вькашннь ндлаше
·г· сна (2б/4–5)

скокь, -а м *скок* (брзо премештање
тела кроз ваздух с једног места на
друго уз одбијање ногама са места на
ком се стоји) – же скокомь ·скотн
велнкомъ шатор|8| наврата доскотн (20а/7–
9)

славга, -е м *слуга* (поданик према своме
владару, господару) – нкомъъз напнтн
здравьдннн савго длоа днлошъ (15б/8–11)

сдрьтъ, -н ж *смрт* (престанак живота)
– ходнте дон храбрн сръбскн внтезовн дакрвь
нашъ пролнлмо дасдрьтню жнкотъ
ѿкзпнн|о| (23а/1–4)

снага, -е ж *снага* (духовна и телесна
јачина и моћ) – ѿтговара госпоке днланца

знашь даствонон браћн сва длоа снага стон
(7б/9–11)

снегъ, -а м *снег* (атмосферска
падавина у облику белих пахуљица) –
шаторн|с|е беле далеко каконо · снегъ насредъ
земле (10а/15–16 – 10б/1)

соко, сокола м *соко* **1.** *птица грабљивица*
– асок|о| ѿаго голъбова где вндн тънсе
весеан зашосъ ноктн вьнга велнцн ннцн
(19б/310–13); **2.** *храбар човек, јунак,*
који је као соко – онъ крвь племеннтаа
асоко вкрепостн (15а/2–4)

спомень, -а м *спомен* (успомена,
сећање) – днлошъ оставнтн · спомень
наполю косовъ (6б/3–6)

срдце, -а с *срце* (символ унутрашњих
човекових осећања, света; душа) изр.
срдце заболе кого – *каже се када је неко*
у стању велике туге, забринутости,
узнемирености – свн конга вндеше
ср|д|цехъ заболе нсвнсе зачъднше (13б/13–
15)

стараць, старца м *старац* (старији
човек) – старца югъ таста здесне стране кодь
себе седе (11а/17 – 11б/1–2)

стена, -е ж *стена* (велики камен) – ·г·
стени взднте ѿвнела камена (26а/11–13)

столь, -а м *сто* (комад намештаја у
облику широке хоризонталне даске са
једном или више ногу за којим се седи,
једе, ради) – самъ господарь на велнкн
столь седе (11а/15–16)

стража, -е ж *стража* (онај који обавља
стражарску дужност) – страже нхъ
лазареве дотекоше (21б/10–11)

страна, -е ж *страна* (лева односно
десна позиција од нечега, некога –
днлошъ · коня ездн одеснью длоа оца лазара

абраньковнѣхъ вѣкъ слевѣю странѣ о|т|себѣ)
(3а/10–14)

страхъ, -а м *страх* (*осећање узнемирености, бојазан од нечега*) – каден|х| вѣтрн станѣ гнѣатн страхне гледати (10а/10–12);

стрѣланнѣ, -нѣ с *стрѣлање (заћање оружјем)* – толнко земла треснаше|с| ѿснае нконскаго внска нбога нднла нпраха нстрѣланнѣ (23б/10–13)

стѣпъ, -а м *ступ* (*вертикални камени конструкт валькастог облика*) – прзо зчиннѣ дадн ѿтн внде стѣпъ ѿдрѣлора (26б/1–3)

сѣдъ, -а м *суд* (*мишљење о вредности кога или чега*) изр. божнн сѣдъ божја казна за причињене грехове – праведнн сѣдъ бжн прнеше (2а/6–7)

Т

таборъ, -а и таховоръ, -а м *табор* (*место са разпетим шаторима за боравак војске*) – свнсе ·г· заедно наѣше нконе вседоше нпоез|д|нше према таборѣ црѣвѣ наѣхн (17б/13–16)

тасть, -а м *таст* (*женин отац*) – старца югѣ таста здесне стране кодъ себе седе (11а/17 – 11б/1–2)

тело, -а с *тело* (*физичка структура човека*) – ходнѣ мон храбрн сръбскн внтезовн дакрѣв нашѣ пролнѣло дасмрътно жнвотъ ѿквпнц|о| смраднѣ тело наше непощеднѣ (23а/1–6)

тенефъ, -а м *тенеф* (*конопац, уже*) – адрѣгодъ скотн те све тенефе ѿшатора ѿкнде (20а/9–11)

тнсѣща, -ѣ ж *тисућа, хиљада* (*број добијен множењем 10 и 100*) – праведнн сѣдъ бжн прнеше какобн доган ·д· тнсѣще вонск|ѣ| развѣтнн о|т| ·о· тнсѣщ|ь| хр|с|тнѣанске вонске

трава, -ѣ ж *трава* (*зелени покривач земље, настао од биљака*) – вротѣсе незнатѣше кон ноће ннесѣ вдрлн вкрѣн плнѣнн наежеѣн раненнцн кое ѿтн нстеломъ желѣхѣ вндѣтн онн кон гледѣхѣ слѣ оне велнке коесѣсе вдрнле онако како травѣ дѣгѣ вѣтаръ положн (24а/8–11 – 24б/1–2)

тракъ, -а м *трак* (*млаз, зрак или снап зракова*) – кадесе сакрнѣвахѣ ноцннн дѣаци н дадннца сазвѣздадн а снѣце пѣстн тракн нсветло|с|тн поземан свнсе ·г· заедно наѣше нконе вседоше нпоез|д|нше према таборѣ црѣвѣ (17б/9–16)

тѣрѣпнѣ, -нѣ с *тѣрѣпје* (*мртво тело, леи*) – не|вн|даше|с| земле ѿтѣрѣпнѣ мртѣвнѣхѣ лежеѣ|н| поземан (23б/14–15 – 24а/1)

ѣ

ѣхѣла, -аѣ м *ѣхѣла* (*везиров заступник или заменик*) – тон ѣдо вѣѣ ѿтн даневнде онѣѣ кое паше бѣхѣ нѣхѣѣ квлогане нцрѣве делне нчлѣвшн пенцн н бѣлюгѣаше хѣтне нхѣчѣдн ннѣннѣарн нсеѣмнн свн околу крѣшеѣ (20а/14–17 – 20б/1–3)

ѡ

ѡмъ, ѡла м ум (*разум, мисли*) изр. ѡватн се са ѡломъ бити опседнут некаквим мислима – нѡкад есамъ то ѣдо нрѣѣсе сасконеѣмъ ѡломъ · (14а/13–15)

ѡста, -а мн. *уста* (*дупља у доњем делу главе*) – ере колнко|с|ѣ може една рѣѣѣ

нзъвста нзрѣте нан добра нан зла тонсе
ваз|д|а звнекъ говорн (5а/1–5)

втекъ, -а м *збег* (*уточиште*) – наполю
санце подрѣе ѿюнаткога боа нк|р|внхъ
нврнеднотн · старца ннкалана консе втекомъ
пре|д|свнє|м| каза

вхо, -а с *ухо* (*орган чула слуха, његов
спољашњи део*) – нототн невере
кодколенатн седн ннавхотн говорн нлажъ
нсносн (16а/15 – 16б/1–3)

Х

хазнадаръ, -а м *хазнадар* (*човек над
хазном, благајник*) – [...] ноде погъбен
хазнадаре нснантаре нсве лале нгосподаре
(20а/1–3)

хачина, -нє м *хачија* (*човек који је ишао
на хачилук*) – тон дрвго ннцо нежелла него
дасе бне хачне нхачедн ндрвге конске лноге
(19а/10–13)

хѣн, хѣерн ж *кѣи* (*женско дете у односу
према једном или оба родитеља*) – лѣ ·
тебе заснна обрахъ днлошъ нхѣертн лѣю
дадохъ кою држнлѣ како цвєть рѣжнце
(15а/6–10)

хнлада, -є ж *хнѣада* (*број који се
добија множењем десет и сто, који
се обележава бројком 1000, тисућа*) –
ннапреко о|т|нега побеже са ·з· хнлада
добрне|х| юнака (22б/7–9)

хора, -є ж *хора* (*право, pogodно време*) –
каде се днлланъ топланчанннъ вратѣн сацрека
таовора ннатрагъ обратн кадедѣв хора вѣде
вѣкъ кнезъ лазаръ говорн нвѣтн · гледан
господнне лазаре еан нстнна цѣотн кажємъ
(8б/1–9)

храбарство, -а с *храброст* (*особина оног
који је храбар*) – [...] нхрабарства

поставленъ бы|с| ѿцра вапрвон полатн
цревен (1а/1–3)

хртъ, -а м *хрт* (*врста мршавог
дугоногог пса који се користи у лову
на зечеве*) – пакѣъ тобомъ вдарнтн
окадєнъ ноземлю како гладанъ оралъ жабоцъ
корннѣотъ окадєнъ нвѣнон десннцн
одннєтн|т|є како хртъ заєца пре|д| ловцн
вградъ (4а/9–15 – 4б/1)

хвнѣаръ, -а м *хунѣар* (*турски господар*)
– хоѣєдлохъ хвнѣаръ патншахъ · втаборъ
пвстнтн (18а/3–5)

Ц

царство, -а с *царство* (*област којом
неко влада,*) – отомъ ставнше нацр|с|тво
єгово сна єгова малаго (1а/12–14)

царъ, -а м *цар* (*највиша владарска
титула у неким земљама*) – днлошѣтн
чѣднѣ неверъ вѣтнн каде вѣдєшъ сацре|м|
бон бнтн (6а/8–11)

цвєть, -а м *цвет* (*изданак биљке
сачињєн од разнобојних листића*) – лѣ ·
тебе заснна обрахъ днлошъ нхѣертн лѣю
дадохъ кою држнлѣ како цвєть рѣжнце
(15а/6–10)

црѣква, -є ж *црква* (*зграда у којој се
врше верски обреди, храм*) – акнезъ
лазаръ сагосподомъ вцквн бнѣше (21б/6–8)

Ч

чардакъ, -а м *чардак* (*горњи спрат
високе зграде – двора или куле*) – то ·в·
даштн лазарєвє глєдахъ савнсокн|х| чардакъ
(3а/4–7)

чѣстъ, -н ж *част* (*скуп моралних начела
којима се неко руководи*) – нѣ|с|є саде
чѣднлѣ ѿквѣмъ лѣога днллана топланчаннна

верн нчастн пшне какосе хоће саде нзнвернтн
(146/11–16)

чась, -а м час (*тренутак, моменат*) –
стан чась свасе конска тврска днже
(21а/12–14)

чаша, -е ж чаша (*мала посуда из које
се пије*) – кадим чаша дорске доће кнезске
поклонн (16а/4–5);

чашь, -а м чауш (*старешина над
неколико војника у турској војсци,
водник*) – подалеко бшатора чашн црѣвн
сретосе овонидь говоре здраво юнацн нгосподо
(186/10–13)

чета, -е ж чета (*мноштво оружаних
људи*) – нидного тврке четодь гвблахь
(12а/4–5)

чѣдо, чѣда с чудо (*необична појава или
догађај која изазива чуђење*) – ткобн то
чѣдо видно небн догодо то нсказати (24а/5–
7)

Ш

шаторь, -а м шатор (*покретни
расклопиви заклон од платна у облику
купе, са дрвеним или металним
скелетом, који служи за смештај
војника*) – нзданидь днлань топлчанннь
ннвациь косанчнѣь сднлошедь подшаторь ·
днлошевь покоше зашз|д|ань верь
новеѣашедьсе досадотн шннидь бнтнн нволю
недмь вршнтн (17а/10–16)

Щ

щнтъ, -а м щтит (*защитник*) – лазар
говорн днѣтн · вѣте кон тѣ лажь нзнесе
днлошеь дон щнтъ перенн нвнедмь стон длоа
сва снага н крепость (6а/12–14 – 66/1–3)

Ѣ

ѣннчарь, -а м јањичар (*војник
регуларне турске војске састављене
од заробљеника и потурчењака*) – тон
чѣдо веће ѡѣтн даневнде онѣке кое паше бѣхь
нѣхѣае квоглане нцреве делне нчашн пенцн н
бвлюгбаше хачне нхачедн ѣннчарн нсеменн
свн окодо кршшева (20а/14–17 – 206/1–3)

ѣagne, -ета с јагње (*младунче овце*) – ацо
о тебе хоѣь рькодь ѣтннтн нзрске ѣрскь
додавати нсподконнѣ клоно вѣкь вѣкь ѣagne
додае (4а/1–9)

ѣато, -а с јато (*већи број птица у
скупу*) – асок|о| ѣато голубова где видн
тѣнсе беселн зашось ноктн ѣнега велнцн
нѣцн (196/10–13)

Ю

юнакь, -а м јунак (*смео, неустрашив
човек – обично у рату, борби*) – зато
тврска снага сва беше погннла нпрепаласе
наполю косовь о|т|конске лазареве
нхраврн|х| внтезова нюнака наглась
(13а/5–10)

юнацьво, -а с јунаштво (*особина оног
који је јунак; смелост, храброст*) –
дана|с| юнацьво саднодь покажнте ·
наполю косовь (23а/6–8).

ИЗВОР

Ређеп, Јелка (2010). *Житије кнеза Лазара*. Нови Сад: Прометеј, 2010: 45–71; електронски извор <<http://arhiva.unilib.rs/cirilica/dokument/37/kosovski-boj>>

ЛИТЕРАТУРА

- Грковић-Мејдор, Јасмина (2001). *Питања из старословенске синтаксе и лексике*, Лингвистичке свеске 1. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Грковић-Мејдор, Јасмина (2007). *Списи из историјске лингвистике*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Драгићевић, Рајна (2018). *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица Српска.
- Ефимова, В. С. (2006). *Старославянская словообразовательная морфемика*. Москва: Российская академия наук, Институт славяноведения.
- Караџић, В. С. (1852). Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. У Бечу. Фототипско издање. Београд: Нолит. 1972.
- Клајн, Иван (2002). *Творба речи у савременом српском језику. Први део. Суфиксација и конверзија*. Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Клајн, Иван (2003). *Творба речи у савременом српском језику. Други део. Слагање и префиксација*. Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Милановић, Александар (2013). Синтаксички, лексиколошки и стилистички аспекти синонимије у делима Јована Суботића. У: *Језик весма полезан*. Београд: Друштво за српски језик. 138–145.
- Младеновић, Александар (1971). Елементи историје српскохрватског језика. *Опита енциклопедија Ларус I*. Београд. 419–426.
- Младеновић, Александар (1977). Напомене о српскословенском језику. *Зборник за филологију и лингвистику*. XX/2: 1–20.
- Петлева, И. П. (1971). Праславянский слой лексики сербохрватского языка I. *Этимология 1968*: 114–156.

- Петлева, И. П. (1973). Праславјанский слой лексики сербохрватског језика II. *Этимологија 1971*: 20–57.
- Ређеп, Јелка (1976). *Прича о боју Косовском*. Зрењанин: Центар за културу Зрењанин и Филозофски факултет у Новом Саду.
- Ређеп, Јелка (2010). *Житије кнеза Лазара*. Нови Сад: Прометеј.
- РМС: Речник српскохрватског књижевног језика, I–III. Нови Сад: Матица српска – Загреб: Матица хрватска, 1967–1969; Речник српскохрватског књижевног језика, IV–VI. Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. I–. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- СС: Старославјанский словарь (по рукописям X–XI веков). Под редакцией Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки, Э. Благовой, Москва: Русский язык, 1994.

*

- Mladenović, Aleksandar (1973). Tipovi književnog jezika kod Srba u drugoj polovini XVIII i početkom XIX veka. U: *Referati za VII međunarodni kongres slavista u Varšavi* (ur. B. Novaković). Novi Sad: Filozofski fakultet. 39–53.
- Otašević, Đorđe (2009). *Rečnik turcizama*. Beograd: Alma.
- Skok, Petar (1971–1973). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- Škaljić, Abdulah (1966). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.
- RJAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–XXIII. Zagreb: JAZU, 1880–1976.

Irina Damjanov

NOMINAL LEXEMES IN *THE STORY OF THE BATTLE OF KOSOVO* (THE MANUSCRIPT OF THE UNIVERSITY LIBRARY).

SUMMARY

This paper presents an analysis of nominal lexemes of one of the versions of *The Story of the Battle of Kosovo – The Manuscript of the University Library*. The manuscript originated in the first quarter of 18th century, and it was written in Old Serbian language, with only few lexical items from the Serbian Church Slavonic. The analysis of the corpus includes the analysis of the origin of the lexemes, derivational analysis, semantic classification, and paradigmatic analysis. Lastly, we examined the presence and positions of the analyzed lexemes and their meanings in the contemporary Serbian language by using lexicographical sources. The aim of the research was to portray the lexical complexity of the Manuscript, as it represents a part of the Serbian lexicon from the beginning of the 18th century, as well as to draw comparison between this area of synchronic structure of the Serbian language and the contemporary language. In the appendix at the end of the paper is the dictionary of the analyzed lexemes, including verifications from the Manuscript.

KEY WORDS: lexical analysis, nominal lexemes, Old Serbian language, 18th century, *The Story of the Battle of Kosovo*, The Manuscript of the University Library.

Мср Ирина Дамјанов
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Нови Сад
Србија
damjanovirina@gmail.com